

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

F. Schiøtz del. L. E. Andersen lit.

C. A. Reitzels Forlag

Em. Petersen & Co lith. inst.

ÖRSLEV KLOSTER
i Jylland.

ØRSLEV KLOSTER

i Jylland.

Nordvest for Viborg tæt ved en Arm af Limfjorden ligger Herregaarden Ørslev Kloster i Viborg Amt, Hjends Herred og Ørslev Klosters Sogn. I Middelalderen var den et Nonnekloster; men det vides ikke, hvilken Orden dette tilhørte. Det styredes af en Prior og en Priorinde. Navnet skrives meget forskjellig i gamle Dokumenter: Østerlev, Ødslev o. s. f. Hr. Johannes Prior af Østerlev forekommer 1275. I Aaret 1472 var Søster Ingeborg Mogensdatter, og paa Reformationstiden Jomfru Kirstine Thomasdatter Priorinde i Klosteret. Den først nævnte af disse har udskrift en Skrivelse, hvorved hun og Konventet gjøre bitterligt, at de have annammet Morten Jepsen, hans Husfruer og alle hans Børn i sine gudelige Venner, i alle Messetider og al Gudstjeneste, som Dag og Nat gjøres og fuldkommes i Klosteret til evig Tid. Jomfru Kirstine sluttede 1530 som Priorinde en Overenskomst med Svend Mogensen, Forstander for St. Karens Gaard i Aarhus, om 8 Gaarde i Klosterets Sogn, som hun skulde beholde sin Livstid. Denne Mand var 1528 efter Priorindens Forlangende bleven valgt til Klosterets Prior, og Kong Frederik den første havde stadfæstet Valget paa det Bilskaar, at han

skulde forserge Klosterjomsfruerne med Æl, Mad og Klæder. Forhen havde dette Kloster staaet under Biskoppen af Viborg, indtil denne Hr. Evend i Følge et Lingsbvidne af 1534 efter Priorindens Naad ved Evig havde staaet Tilhængt dermed. Da det nu var tredie Gang, at Jomfru Kirstine havde taget sig en Prior imod Biskop Jørgen Friis's Minde og Villie, indskævnede denne hende Aaret efter til møde i Viborg. Indtil Dom blev afsagt, fik hun kongelig Bevilling til at beholde Klosteret. Derimod siger Kong Frederik's Stadsfæstebrev, at Priorinden og Søstrene af Kong Christiern den første havde staaet den Frihed, at ingen Prior skulde blive dem paatungen. Et Lingsbvidne af 1472 og det oven nævnte af 1534 godtgjøre, at Klosteret havde sit eget Birt. Efter Reformationen vedblev Jomfru Kirstine at forestaa Klosteret indtil 1564. Imidlertid havde det flere Lenmænd. 1537 var det forlenet til Henrik Raanzau, og Aaret efter fik Mester Mogens Kaa's til Thaarupgaard det i Forlening imod en Afgift af 40 rhinske Gulden og imod at tjene Riget med to Karle, forsynede med Heste, Glavind og Harnisk, eller og med to gode Sømand. Jomsfruerne, som vare der eller senere indtraadte i Klosteret, skulde han give det

ØRSLEV KLOSTER

i Jylland.

tilbørlige Underhold. Ubejendt er det, naar disse Konner udbøde. I Aaret 1546 udstædte Kong Christian den tredje et Brev, at han skulde Claus Munk til Lvis, Rigens Raad og Embedsmand paa Stuehus, 1000 Guldgylben og 2500 Mark danke, som denne tilforn havde haft St. Hans Kloster i Horsens i Pant for, ligeledes 1000 Rdl., som han havde laant Kongen sidste Omflag, og desuden 900 Daler, for hvilke han havde indfriet Ørslev Kloster fra den forrige Pantnaver Jens Rotfeld, Rensmand paa Hagenkov Slot, og end videre 1000 Mark danke, for hvilke Claus Munk hidtil havde haft 5 af Klosters Gaarde i Pant. For disse Summer gav Kongen ham nu Ørslev Kloster tilligemed nogle Gaarde i Sjends (fordum: Fjälands) Herred i Pant. 1563 var Pantsummen bleven forhøiet med 2000 Rigsdaler. 1570 fik Fru Anne Lykke, fr. Otte Krumpens Efterlevte, Ørslev Kloster for Livstid i Pant i Steden for Spøtterup og Høbdinge Birk, som Kongen havde forskrevet hende i hendes Livstid; Fru Annes Fordring paa Kronen var 1571 paa hendes afbøde Mandes Vegne 8600 Rdl. Den Gang havde Henneke van Hagen det i Børge.

For Jagtens Skyld samlede Kong Frederik den anden ved Mageliste meget Jordegods i den nordlige Del af Sønderjylland, og saaledes kjøbte han 1583 af Didrik Høof alt dennes Jordegods i Haderølev og Hlensborg Amter. I den desangaaende udstædte Forkrøining lovede Kongen at indbrømme ham Ørslev Kloster paa Livstid, under den Forudsætning, at de kunde blive enige om Klosters Afbenyttelse og om det Uddrag, som i Følge heraf maatte finde Sted i den Sum, der tilfom ham for det afsyændte Jordegods. Denne Overdragelse af Ørslev Kloster fandt dog ikke Sted; derimod gik Klosteret Aaret efter ved Mageliste aldeles over i Privatmands Eje. Lgsaa ved denne Leilighed fik Kongen jenderjydsk Gods lagt under Kronens Bildbane. Den sidste kongelige Rensmand paa Ørslev Kloster var Malte Jensen.

Den 2den August 1584 fik Hans Christoffersen Vinden ov til Drennderup, Befalingsmand paa Bergenhus, kongeligt Brev, at Kongen vilde give ham fuldt Pederlag for hans Gaard og Gods i Sønderjylland; han skulde næmliq

have Ørslev Kloster. Dagen efter befalede Kong Frederik, at Niels Raas til Thaarupgaard, Rigstraad og kongelig Kansler, Peder Gyldenstjerne til Thim og Manderup Parøberg til Hagesholm skulde syne og ligne Godset paa begge Sider. Saa snart som dette var stet, skulde Magelisten finde Sted, og Kongen da strax overtage Drennderup med Aul, Afsgrøbe og Besætning og ligeledes alle de Ejenerne (Bønder), Hans Lindenov havde i Sønderjylland. Ved Synsforretningen bestod Ørslev Kloster af følgende Bygninger: et Stenhus vestre i Gaarden, 2 Loft (Stager) højt, omtr. 52 Alen langt; øverste Loft var lavt under de øverste Bjælker, Taget belagt med Straa, og i øverste Loft var der ingen Beboelseslejlighed; under dette Hus var der en Kjelder, hvoraf tredie Delen med Loft over. Et andet Stenhus var 50 Alen langt, 2 Loft højt, de to Dele vare med Loft, og paa det øverste Loft var der heller ingen Børelse (Beboelseslejlighed). Et andet Stenhus øster i Gaarden var revent og sprukket i begge Endre; deri vare nogle faa Kamre; det var for største Delen ikke færdigt. Ved Enden af Kirken var der en Svinegel (Svinesti) med Straatag. I Staldporten var der et lidet Hus med jordgravne Stolper, slagne med Ler. End videre var der en lerslagen Stald, 10 Fag. I Ladegaarden var et gammelt Fæhus „lant paa Tag og Ler“, med indgravne Stolper. Kornladen var 26 mjerede Fag, 12 Fag Bindingsværk paa hver Side, det andet slaget med Ler. Et gammelt Fæhus vendte imod Syden og Norden, og ved Dammen laa en gammel Stald. Klosters Bygninger vare saaledes i en daarlig Forfatning; derimod vare Drennderup Gaards Bygninger meget bedre, og til denne Gaard hørte desuden en Albidgaard (Frugthave) og en Urtehave. Klosters egen Udsæd var 48 Tdr. Rug, 24 Tdr. Byg og 55 Tdr. Hævre. Der avledes 52 Rds Hø, og der var 300 Svinns Olden; da der gik 24 Svinns Olden paa en Tønde Hø. Skovfyld, var Skovenes Hartkorn altsaa 12½ Tde. Ved Ligningen af disse Gaards Værdi blev Hans Lindenov Kongen skyldig i Landgilde-Hartkorn: 122 Tdr. 3 Eptr. 1 Fdl.; hvorimod Kongen blev ham skyldig i Gjendom 86½ Td. 1 Eptr., vurderet til Landgilde-Hartkorn (3 Eptr. Korn imod 1 Eptr. Landgilde): 28½ Td. 3 Eptr. Hartkorn.

ØRSLEV KLOSTER

i Jylland.

Hans Lindenov blev saaledes i alt Rydlig omtrent 94 Tdr. Hartkorn, i det Klosters og Godsets samlede Hartk. blev omtr. 621 Tdr., og derimod Drennderup med Tiliggende udgjorde 527 Tdr. Hartkorn. For det manglende Hartkorn har da Hans Lindenov paa anden Maade maattet give Erstatning. Det Fordegods, Kronen fik med Drennderup, var vidt adspredt over Sønder- og Nørrejylland: i Tyrstrup, Skads, Bester, Bor, Nim og Hjerpe Herreder, samt i Sønder Herred paa Morsø og i Sallingland. Det bestod af 32 Gaarde, 9 Voldsteder, 2 Gadehuse og en Mølle. Derimod vare Klosters Ejendomme samlede i Drølev Klosters Sogn, i Bøstrup, Lund, Hølskov, Dommerby og Hly, og udgjorde i alt 52 Gaarde, 10 Voldsteder, 27 Gadehuse og en Mølle. Det endelige Mageskiftebrev blev udstedt den 20de Decbr. 1584. Hans Lindenov var Landdommer i Jylland i det mindste fra 1587 indtil sin Død, der indtraf i Aaret 1595.

Han arvede Sønnen Hans Lindenov, som 1615 blev dømt til evigt Fængsel og 1618 sendt til Sibirien. Gaarden tilfaldt derpaa hans Slægtning Hr. Hans Lindenov til Hundslund, der var en Søn af Hans Johansen Lindenov til Gavnø og Fru Margrete Rosenkrands, og blev født 1573 paa Fobislev. Efter at have faaet Undervisning i Hjemmet i nogle Aar gif han til Strødsborg og kom efter 9 Aars Forløb tilbage. Han ægtede 1601 Jomfru Sofie Seefeld, Datter af Rigens Raad Jakob Seefeld til Bisborggaard; hun døde Aaret efter og efterlod sig en Datter. 1605 ægtede han Jomfru Elisabeth Sofie Ranzau, med hvem han havde 6 Sønner og 6 Døtre. Han var først Lensmand paa Dragsholm, senere paa Tranekar, Kalundborg og tilsidst paa Hingsbøl. 1622 blev han Rigsraad og senere Krigskommandør i Krigen imod Kejseren. Han eller og den foregaaende Gjer købte Hovedgaarden Strandet, der ligger i Nabofoget Drum, og indtil 1777 vare disse to Godser forenede. Han døde 1642, og ham arvede hans Datter Fru Christence Lindenov, hun var to Gange gift, først med Axel Gyldenstjerne, senere med Holsteneren Klavs Sehested, Lensmand paa Hingsbøl; den sidst nævnte døde i Januar 1649. Hun overlevede begge sine Mænd og skændte ved et Gædebrev af 1679 Drølev

Kloster og Strandet med underliggende Godser til sin Datterdatter Jomfru Sofie Amalie Friis, Datter af Generalfeltjemejstere Hr. Christian Friis til Kragerup og Fru Ollegaard Gyldenstjerne. Denne rige Arving ægtede den berømte Kriger Johan Ranzau til Bramminge, der saalunde blev Gjer af disse Godser. Han var en Søn af Dverste Frands Ranzau til Eskvadgaard og Fru Elisabeth Rosenkrands og blev født 1650. Han var Befalingsmand ved de danske Rejetropper i Englands og Hollands Tjeneste. I Slaget ved Høchstädt, i hvilket han særdeles udmærkede sig, var han Generalmajor; han og hans Broder Jørgen Ranzau vare misfornøjede med at tjene under yngre Generaler; men Kongen lod dem vide, at hvis de vare misfornøjede, vilde han lade dem afløse. Hans egenhændige Beretning om Slaget giver en livlig Skildring af denne Kamp, der var yderst blodig og „mere lignede et Slagteri end en Fægtning.“ Nogle danske Regimenter vare næsten aldeles nedbuggede, største Delen af Officererne var falden eller faaret, deriblandt flere af hans egne Slægtninge. Hertugen af Marlborough havde med Taarer i Øjnene beklaget Brigader Hølskes Død. Alle havde faaet sin Del; men Sejeren var fuldkommen, og blante Vaaben havde afgjort alt. Rytteriet havde stormet 5-6 Gange; man havde kun sludt meget lidet. Ranzau døde 1708 i Brydsel som Generallieutenant og Rastkommanderende ved Korpsen. Han var ej alene en tappert Kriger, men ogsaa en kundskabrig Mand og blev kaldet den lærde Ranzau. Hans første Hustru var Fru Katrine Barbara Friis, Datter af Dverste Hans Friis til Klavs-holm, der efter et Aars Ugteskab døde 1679. Hendes Søskendebarn, den oven nævnte Jomfru Sofie Amalie Friis, ægtede han Aaret efter. Johan Ranzaus og Fru Sofie Amalie Friis's Datter Christence Lindenov Ranzau arvede sine Forældre, og hun var den sidste Paarørende af Hans Christofferens Lindenov, som ejede disse Gaarde, efter at Drølev Kloster i 134 Aar havde været i denne Vests Besiddelse.

Hendes Mand Generalmajor Christian Lemvægau fulgte dem nærliggende i Aaret 1718 til Major Nikolaj Sehested, Gjer af Revagergaard og

ÖRSLEV KLOSTER

i Jylland.

Ødemart. Da var Drølev Klosters Hartkorn 27 Tdr. 1 Stp. 2 Fdk. 1 Alb., og Bøndergodssets 362 Tdr. 4 Stp. 2 Fdk. 1 Alb. foruden de tilhørende Tiender. Kun fem Aar beholdt Major Sehested disse Eiendomme; thi 1723 folgte han dem til Ritmester, senere Overstelieutenant Frederik Berregaard fra Kjølbysgaard. Hans Enkeskue Marie Lasson fra Rødslet beholdt Gaarden indtil sin Død 1747 og efterlod den til sin Søn Kammerherre Frederik Berregaard, der meget forskjønnede Hovedbygningen. Imedens han var Gaardens Ejer, afbrændte Ladegaardsbygningerne i Aaret 1750. Kammerherre Berregaard indkjøbte Staarupgaard i Højslev Sogn og forenede saaledes denne Gaard og dens Tilliggende med de to andre Godser. Han døde som dansk Sendemand ved det postte Hof, og hans Enke folgte 1759 disse 3 Gaarde og Godser til Justitsraad og Amtsforsvalter Bartholomæus Bertelsen de Cederfeldt i Nyborg; men allerede samme Aar kistede de igjen Ejer. Drølev Kloster og Strandet med 445 Lønder Hartkorn Bøndergods samt Drølev Kloster, Drum, Kobberup og Gammelstrup Kirker, og Staarupgaard Hovedgaard med 269 Tdr. Hartk. Bøndergods tilligemed Højslev og Dommerby Kirker blev kjøbt af Rancelliraad Jakob Verke, Borgemeester i Nyborg, for en Sum af 78,000 Rdlr. Efter at have ejet disse Gaarde i 9 Aar folgte Verke Drølev Kloster og Strandet med Gods og Kirker i Aaret 1768 til sin Svigersøn Hans Henrik Jørgensen for 44,000 Rdlr., og Staarupgaard med 219 Tdr. Hartkorn Bøndergods samt Højslev og Dommerby Kirker afhændede han til Hans Mølderup. Selv forbeholdt Verke sig to af Drølev Klosters Bøndergaarde, de saa kaldte Løjgaarde. Disse sammenlagde han, opførte der en Bygning til egen Beboelse og kaldte denne Gaard Verkeborg. Jørgensen blev i Besiddelse af Drølev Kloster og Strandet indtil 1777. Da folgte han Drølev Kloster med 299 Tdr. Hartkorn Bøndergods og Sognets

Kirke- og Konge-Tiende til Mikkel Bering, hidtil Forpagter paa Støvringgaard. Selv flyttede Jørgensen til Strandet, og saalunde bleve disse to Hovedgaarde afskilt, efter i en Tid af omtrent 150 Aar at have haft fælles Ejer. Strandet med underliggende Bøndergods samt Drum og Gammelstrup Kirker beholdt Jørgensen til sin Død. Hans Enke, der senere øggede Student Anton Frands Just, afhændede Bøndergodset for største Delen til Jæsterne og folgte 1795 Gaarden med Kirkerne og 8 Tdr. Hartk. Bøndergods til Ejeren af Drølev Kloster, Kammerraad Richter, for 10,000 Rdlr. Denne folgte Resten af Godset til Jæsterne og udstykkede Hovedgaarden, hvorpaa han 1797 folgte Hovedparcellen Strandet til Niels Severin Fog. I Aaret 1794 folgte Bering Gaarden med Kirke og Tiender samt 288 Tdr. Hartkorn Bøndergods til Kammerraad Mathias Peter Richter, Ejer af Boldberg, for en Sum af 53,000 Rdlr. Den ny Ejer fik 1796 af Rentekammeret Tilladelse til at sælge Bøndergodset med Forbehold af Hovedgaardens Privilegier, og med det 19de Hundredaar begyndte han at udstykke Godset. Hovedgaarden beholdt han indtil sin Død 1826. Hans Enkeskue Elisabeth de Hofman folgte i Aaret 1828 Hovedgaarden med Kirke- og Konge-Tiende af Drølev Klosters Sogn samt nogle Huse med Hartkorn 3 Tdr. til sin Svigersøn, den nuværende Ejer, Justitsraad Hans Jørgen Ring de Jønsø for 15,000 Rdlr.

Den gamle Klosterkirke, der tilhører Gaardens Ejer, udgjør den nordre Høj af Hovedbygningen og er en smuk og lys Kirke. Her er den befjendte Mogens Hejnesens Begravelse. Kirken og Borgegaarden ligger paa en Bakke, hvorfra der er en temmelig vid Udsigt over Limfjorden. Tæt ved Gaarden og dens Huse strækker sig en liden Skov, den eneste i Hjenss Herred.

Berregaardens Hartkorn, der tidligere var 27 Lønder, er nu 35½ Lønder.

